

міністрація та персонал УВП діяли в межах чинного законодавства, не порушували права і свободи людини під час виконання покарань.

Таким чином, розглянуті нами юридичні (правові) гарантії принципу поваги до прав і свобод людини у кримі-

нально-виконавчому законодавстві, виконанні і відбуванні покарань утворюють певну систему, яка встановлює гарантії реалізації прав і свобод людини під час виконання-відбування кримінальних покарань, а у разі їх порушень визначає правові заходи їх захисту.

ЛІТЕРАТУРА

1. Про внесення змін до Кримінально-виконавчого кодексу України щодо забезпечення прав засуджених осіб в установах виконання покарань : Закон України від 21.01.2010 р. № 1828-VI // Офіційний вісник України. – 2010. – № 9. – Ст. 24.
2. Білозьоров Є. В. Правові гарантії прав і свобод людини та громадянина у сфері діяльності міліції : монографія / Є. В. Білозьоров. – Київ : Аванпост-прим, 2009. – 189 с.
3. Погорілко В. Ф. Права та свободи людини і громадянина в Україні / В. Ф. Погорілко, В. В. Головченко, М. І. Сірий. – Київ : Ін-Юре, 1997. – 52 с. – (Бібліотечка «Нова Конституція України»).
4. Скакун О. Ф. Теорія держави і права : підручник : пер. з рос. / О. Ф. Скакун. – Харків : Консул, 2001. – 656 с.
5. Фрицький О. Ф. Конституційне право України : підручник / О. Ф. Фрицький. – Київ : Юрінком Інтер, 2003. – 536 с.
6. Пустовіт Ж. М. Поняття соціальних гарантій прав і свобод людини і громадянина в Україні / Ж. Пустовіт // Право України. – 2000. – № 3. – С. 28–30.
7. Богачова Л. Л. Юридичні гарантії прав людини у європейському та національному праві / Л. Л. Богачова // Правові засади гарантування та захисту прав і свобод людини і громадянина : зб. наук. ст. та тез наук. повідомл. за матеріалами Міжнар. наук.-практ. конф., 23 листоп. 2012 р., м. Полтава : у 2 ч. / Нац. ун-т «Юрид. акад. України ім. Ярослава Мудрого» [та ін.]. – Харків : Точка, 2012. – Ч. 1. – С. 161–163.
8. Ремнев В. И. Социалистическая законность в государственном управлении / В. И. Ремнев. – М. : Наука, 1979. – 302 с.
9. Селиверстов В. И. Международный контроль как средство охраны правового статуса лиц, отбывающих наказания / В. И. Селиверстов // Правовые и организационные основы функционирования органов, исполняющих наказания : тр. Акад. / Акад. МВД России. – М. : Изд-во Акад. МВД России, 1995. – С. 3–20.
10. Про посилення судового захисту прав та свобод людини і громадянина [Електронний ресурс] : постанова Пленуму Верхов. Суду України від 30.05.1997 р. № 7 // Верховна Рада України : офіц. веб-портал. – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/v0007700-97> (дата звернення: 27.11.2014). – Заголовок з екрана.
11. Про Уповноваженого Верховної Ради України з прав людини : Закон України від 23.12.1997 р. № 776/97-ВР // Офіційний вісник України. – 1998. – № 1. – Ст. 5.
12. Громадський представник Омбудсмена здійснила моніторинговий візит до Херсонської колонії [Електронний ресурс] // Уповноважений Верховної Ради України з прав людини : [офіц. сайт]. – Режим доступу: http://www.ombudsman.gov.ua/index.php?option=com_content&view=article&id=2361:2013-02-14-09-36-03&catid=14:2010-12-07-14-44-26&Itemid=75 (дата звернення: 27.11.2014). – Заголовок з екрана.
13. Про затвердження Положення про Комісію з питань державної політики у сфері виконання кримінальних покарань : наказ М-ва юстиції України від 18.04.2014 р. № 670/5 // Офіційний вісник України. – 2014. – № 37. – Ст. 1004.
14. Теория государства и права : учебник / под ред.: М. М. Рассолов, Б. С. Эбзеев. – М. : ЮНИТИ-ДАНА, 2000. – 640 с.
15. Бабий Н. А. Уголовное право Республики Беларусь. Общая часть : конспект лекций / Н. А. Бабий. – Минск : Тесей, 2000. – 288 с.

УДК 343.9 (477)

ЩОДО ВИЗНАЧЕННЯ КОЛА ЗАВДАНЬ КРИМІНАЛЬНО-ВИКОНАВЧОЇ ПОЛІТИКИ УКРАЇНИ

Кутспов М.Ю.,

аспірант кафедри кримінального права та кримінології
Харківський національний університет внутрішніх справ

Розглянуто завдання кримінально-виконавчої політики в контексті наукової полеміки щодо цього питання та його практичної значущості та актуальності. На основі узагальнення теоретичних та практичних положень виділено конкретні завдання кримінально-виконавчої політики України.

Ключові слова: пенітенціарна політика, завдання кримінально-виконавчої політики, загальні завдання, індивідуальні завдання, правовий статус засуджених.

Кутепов М.Ю. / ОБ ОПРЕДЕЛЕНИИ КРУГА ЗАДАЧ УГОЛОВНО-ИСПОЛНИТЕЛЬНОЙ ПОЛИТИКИ УКРАИНЫ / Харьковский национальный университет внутренних дел, Украина

Рассмотрены задания уголовно-исполнительной политики в контексте научной полемики этого вопроса и его практической значимости и актуальности. На основании обобщения теоретических и практических положений выделены конкретные задания уголовно-исполнительной политики Украины.

Ключевые слова: пенитенциарная политика, задания уголовно-исполнительной политики, общие задания, индивидуальные задания, правовой статус осужденных.

Kutepov M.Y. / ON SCOPING CRIMINAL-EXECUTIVE POLICY OF UKRAINE / Kharkiv National University of Internal Affairs, Ukraine

It is consider the task of criminal-executive policy in the context of scientific debate of this issue and its practical significance and relevance.

Author determined following tasks penal policy Ukraine: defining principles for the execution of criminal penalties; definition of business and other stakeholders penal relationships, their legal status, forms, methods and means of their activities; recruitment, training, training, social security and personnel of penal institutions; Activities of reform and penal institutions; selection range of public relations, subject to legal regulation in the implementation and serving each and every criminal penalties; regulation order and conditions of execution and serving criminal sentences; develop preventive measures applied to prisoners while serving their sentence and after release; regulation enforcement order against prisoners in order to correct and prevent antisocial behavior; improve the content, forms and methods of punitive and corrective impact on inmates and conditionally sentenced and serving it; supervision and control over the execution of criminal penalties; public involvement in the penal process and so on.

Based on the synthesis of theoretical and practical provisions allocated specific tasks of the criminal-executive policy of Ukraine.

Key words: penitentiary policy, assignment of criminal-executive policy, common tasks, individual tasks, legal status of convicts.

Завдання кримінально-виконавчої політики мають відображати основні питання, які постають у царині виконання і відбування покарань, а також враховувати завдання інших структурних елементів політики протидії злочинності (кримінально-правової, кримінально-процесуальної та кримінологічної), однак не дублюючи їх. Завдання – це наперед визначений, запланований для виконання обсяг роботи, справа або мета, до якої прагнуть.

Загалом завдання, що стоять перед кримінально-виконавчим законодавством, можна умовно поділити на загальні та індивідуальні. До загальних завдань (їх визначено в ст. 1 Кримінально-виконавчого кодексу України) належать визначення принципів виконання кримінальних покарань, правового статусу засуджених, гарантій захисту їхніх прав, законних інтересів та обов'язків; порядку застосування до них заходів впливу з метою виправлення і профілактики асоціальної поведінки; системи органів та установ виконання покарань, їх функцій та порядку діяльності; нагляду і контролю за виконанням кримінальних покарань, участі громадськості в цьому процесі; а також регламентація порядку й умов виконання та відбування кримінальних покарань; звільнення від відбування покарання, допомоги особам, звільненим від покарання, контролю і нагляду за ними тощо [1]. Більш конкретні (індивідуальні) завдання сформульовано в низці інших норм Кримінально-виконавчого кодексу України (далі – КВК України), що регулюють конкретні правовідносини або окремі правові інститути, наприклад режим в установах виконання покарань, виховну роботу із засудженими, самодіяльні організації засуджених до позбавлення волі та інші [2, с. 9].

До проблематики, пов'язаної із чітким окресленням стратегічних і тактичних завдань кримінально-виконавчої політики, зверталися такі вчені радянської епохи і сучасного періоду, як І.Г. Богатирьов, А.П. Гель, Т.А. Денисова, В.В. Кондратішина, О.С. Міхлін, О.Є. Наташев, П.Л. Фріс та інші.

Актуальність розглядуваних питань безсумнівна, адже, як слушно відзначають деякі науковці, без урахування завдань усіх елементів кримінально-виконавчої політики у сфері виконання і відбування покарань, насамперед у законодавстві та правозастосовній практиці, її зміст втрачає будь-який сенс, оскільки без урахування загальних стратегічних цілей і мети діяльності реалізація «корпоративних» завдань кожного окремо взятого елемента зазначеної політики стає безперспективною. Звичайно, будь-який елемент кримінально-виконавчої політики у сфері виконання покарань об'єктивно повинен мати власні (внутрішні, індивідуальні) завдання. Проте їх зміст має завжди обумовлюватися завданнями більш високого рівня та співвідноситись з іншими як одиничне та загальне явища [3, с. 133–134].

Найактуальніше завдання кримінально-виконавчої політики, на думку М.М. Яцишина, – це забезпечення всебічного контролю за дотриманням відповідними службами і посадовцями кримінально-виконавчої системи вимог чинного законодавства, парламентських та урядових рішень із використанням можливостей суду, прокуратури, органів державної виконавчої влади, місцевого самоврядування, об'єднань громадян та окремих фізичних осіб у межах повноважень, наданих їм законом [4, с. 108]. Звичайно, це завдання не єдине. У спеціальній літературі обґрунтовується наявність трьох взаємопов'язаних, взаємообумовлених груп завдань кримінально-виконавчої політики України: завдання, що визначаються суспільством у цілому, завдання, які визначаються іншими елементами політики у сфері боротьби зі злочинністю, та завдання, які визначаються безпосередньо кримінально-виконавчою політикою [5, с. 6]. При цьому В.В. Кондратішина головними завданнями кримінально-виконавчої політики України вважає такі: 1) уточнення кола суспільних відносин, які підлягають правовому регулюванню в процесі виконання та відбування всіх без винятку кримінальних покарань;

2) визначення суб'єктів та інших учасників цих правовідносин, форм, методів і засобів їх діяльності; 3) реформування діяльності органів та установ виконання покарань, визначених у ст. 11 КВК України (Державна кримінально-виконавча служба України, Державна виконавча служба України, відповідні підрозділи Міністерства оборони (гауптвахти, дисциплінарний батальйон тощо); 4) удосконалення змісту, форм і методів карального та виправно-ресоціалізаційного впливу на засуджених і звільнених від покарання та його відбування (розділ XII Загальної частини Кримінального кодексу України); 5) покращення взаємодії органів та установ виконання покарань (як системи) з іншими органами й установами, які беруть участь у боротьбі зі злочинністю, у тому числі й з інститутами громадянського суспільства; 6) визначення напрямів і форм міжнародного співробітництва з аналогічними системами інших країн; 7) обґрунтування на підставі узагальнення практики виконання кримінальних покарань необхідності розширення використання покарань, альтернативних позбавленню волі, що є загальноприйнятим за кордоном та основою демократичного розвитку будь-якого цивілізованого суспільства [6, с. 24–30].

Досить схожим є перелік головних завдань кримінально-виконавчої політики, запропонований І.Г. Богатирьовим та О.І. Галінським. Зазначені автори включають до нього такі завдання: 1) уточнення кола суспільних відносин, які підлягають правовому регулюванню в процесі виконання та відбування покарань; 2) визначення суб'єктів цих правовідносин, форм і методів їх діяльності; 3) удосконалення діяльності Державної кримінально-виконавчої служби України; 4) удосконалення змісту, форм та методів карально-виправного впливу на засуджених і звільнених від відбування покарання; 5) визначення напрямів та форм міжнародного співробітництва із системами інших країн; 6) зміна стереотипів співпраці Державної кримінально-виконавчої служби України з іншими органами та установами, що беруть участь у протидії злочинності, у тому числі й з інститутами громадянського суспільства [3, с. 132].

На думку Т.А. Денисової, завданнями політики у сфері застосування кримінальних покарань мають стати такі: 1) вибір найбільш суспільно-небезпечних діянь, які підпадали б під ознаки складу тих чи інших злочинів, за які призначається покарання; 2) вибір найбільш оптимально побудованих санкцій, які б відповідали ступеню суспільної небезпечності вчиненого злочину та особистості злочинця; 3) застосування принципу економії репресії і подальше впровадження санкцій, не пов'язаних із позбавленням волі [7, с. 261]. Як бачимо, визначені в цьому випадку завдання частково стосуються кримінально-правової (кримінальної) політики.

Г.О. Радов вважає, що головним завданням кримінально-виконавчої (пенітенціарної) політики є забезпечення каяття засуджених [8, с. 12–13]. Проте сумнівним здається віднесення такого духовного акту, як каяття до завдань політики. Крім того, цілі й завдання діяльності органів та установ виконання покарань (які підпорядковуються цілям і завданням усієї кримінально-виконавчої політики) набувають певного значення лише за наявності їх відповідності цілям покарання, закріпленим у кримінальному законодавстві [9, с. 20], а цілі покарання мають бути єдиними для кримінального, кримінально-процесуального і кримінально-виконавчого права [10, с. 16]. Каяття ж, як відомо, серед таких цілей у ст. 50 Кримінального кодексу України не проголошується. З іншого боку, не слід ототожнювати цілі та завдання кримінального та кримінально-виконавчого законодавства та правозастосовної практики.

Інше бачення цієї проблеми має П.Л. Фріс, який розглядає завдання кримінально-виконавчої політики як похідні від завдань кримінально-правової політики та політики боротьби зі злочинністю в цілому: «Як у кожній системі (а політика у сфері боротьби зі злочинністю є від-

повідною системою, яка характеризується всіма ознаками системи), щось має бути головним, визначальним, так би мовити, рушійною силою. У цій системі таку функцію виконує кримінально-правова політика. Саме виходячи із цього, завдання налагодження взаємозв'язку кримінально-правової політики з іншими елементами (складовими) політики у сфері боротьби зі злочинністю набуває особливого значення» [11, с. 34].

Враховуючи положення чинного кримінально-виконавчого законодавства та міжнародних актів, які закріплюють певні вимоги у сфері виконання й відбування покарань, а також наявні в спеціальній літературі судження фахівців, вважаємо за можливе виділити такі завдання кримінально-виконавчої політики України:

- визначення принципів виконання кримінальних покарань;
- визначення суб'єктів та інших учасників кримінально-виконавчих правовідносин, їхнього правового статусу, форм, методів і засобів їх діяльності;
- підбір, навчання, підвищення кваліфікації, соціальне забезпечення кадрів органів та установ виконання покарань;
- реформування діяльності органів та установ виконання покарань;
- виділення кола суспільних відносин, які підлягають правовому регулюванню в процесі виконання та відбування всіх без винятку кримінальних покарань;
- регламентація порядку й умов виконання та відбування кримінальних покарань;

– розроблення профілактичних заходів, що застосовуються до засуджених під час відбування покарання і після звільнення;

- регламентація порядку застосування заходів впливу до засуджених із метою виправлення і профілактики асоціальної поведінки;
- удосконалення змісту, форм і методів карального та виправно-ресоціалізаційного впливу на засуджених і звільнених від покарання та його відбування;
- нагляд і контроль за виконанням кримінальних покарань;
- залучення громадськості до кримінально-виконавчого процесу;
- допомога, контроль і нагляд за особам, звільненим від покарання;
- налагодження взаємодії органів та установ виконання покарань з іншими органами та установами, які беруть участь у боротьбі зі злочинністю, у тому числі й з інститутами громадянського суспільства;
- визначення напрямів і форм міжнародного співробітництва з аналогічними системами інших країн;
- запобігання тортурам та нелюдському або такому, що принижує гідність, поводженню із засудженими;
- освітнє, культурне, моральне та духовне виховання засуджених;
- створення необхідних умов для забезпечення трудової зайнятості засуджених і поліпшення економічних показників їх трудової діяльності.

ЛІТЕРАТУРА

1. Кримінально-виконавчий кодекс України [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/1129-15>.
2. Кримінально-виконавчий кодекс України. Науково-практичний коментар / [А.Х. Степанюк, І.С. Яковець]; за заг. ред. А.Х. Степанюка. – Х. : ТОВ «Одіссей», 2005. – 560 с.
3. Богатирьов І.Г. Теоретичні та практичні питання кримінально-виконавчої політики у сфері виконання покарання / І.Г. Богатирьов, О.І. Галінський // Науковий вісник Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ. – 2009. – № 4 (46). – С. 129–136.
4. Яцишин М.М. Кримінально-виконавча політика і кримінально-виконавче право як засіб державотворення / М.М. Яцишин // Юридична Україна. – 2009. – № 1. – С. 106–111
5. Кондратішина В.В. Кримінально-виконавча політика України: формування та реалізація : автореф. дис. ... канд. юрид. наук : спец. 12.00.08 «Кримінальне право та кримінологія; кримінально-виконавче право» / В.В. Кондратішина. – Львів, 2009. – 17 с.
6. Кондратішина В.В. Кримінально-виконавча політика України: формування та реалізація : дис. ... канд. юрид. наук : спец. 12.00.08 / В.В. Кондратішина. – Львів, 2009. – 275 с.
7. Денисова Т.А. Основні тенденції діяльності держави у сфері застосування кримінальних покарань / Т.А. Денисова // Вісник Львівського університету. Серія «Юридична». – 2010. – Вип. 50. – С. 260–267.
8. Радов Г.О. Першочергові проблеми пенітенціарної політики України на сучасному етапі / Г.О. Радов // Проблеми пенітенціарної теорії і практики. – 1996. – № 1. – С. 12–16.
9. Ткачевский Ю.М. Новое в уголовно-исполнительном праве (Закон «Об учреждениях и органах исполняющих уголовное наказание в виде лишения свободы» от 21.07.93 г.) / Ю.М. Ткачевский // Вестник Московского университета Серия «Право». – 1995. – № 1. – С. 19–27.
10. Михлин А.С. Реформа законодательства должна быть комплексной / А.С. Михлин, И.В. Шмаров // Социалистическая законность. – 1990. – № 2. – С. 16–18
11. Фріс П.Л. Нарис історії кримінально-правової політики України : [монографія] / П.Л. Фріс ; за заг. ред. М.В. Костицького. – К. : АТІКА, 2005. – 124 с.